

Vastaukset CPT:n esittämiin kysymyksiin. Vastaukset perustuvat lausuntoihin, jotka on saatu sisäasiainministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, Rikosseuraamusvirastosta ja Helsingin vankilasta.

1. Yksityiskohtaiset tiedot lainsäädännöllisistä ja organisatorisista toimenpiteistä (mukaan lukien tarkat määrääjat ja osoitetut taloudelliset resurssit), joilla on tarkoitus aikanaan lopettaa käytäntö, jonka mukaan henkilöitä pidetään tutkintavankeudessa poliisilaitoksilla.

Päätöksen tutkintavangin sijoituspaikasta tekee nykyisin tuomioistuin. Tutkintavankien ensisijainen sijoituspaikka on vankeinhoitolaitoksen ylläpitämä vankila. Vuonna 2006 voimaan tulleen tutkintavankeuslain 2 luvun 1 §:n mukaan rikoksen johdosta vangittu henkilö on viipymättä vietävä syyteasiaa käsittelevää tuomioistuinta lähimpänä sijaitsevaan tutkintavankilana toimivaan vankilaan tai erityisestä syystä muuhunkin tutkintavankilana toimivaan vankilaan.

Vangitsemisesta päättävä tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai syyttäjän esityksestä päättää, että tutkintavanki sijoitetaan poliisiin ylläpitämään tutkintavankien säilytystilaan, jos se on välttämätöntä tutkintavangin erillään pitämiseksi tai turvallisuussyistä taikka jos rikoksen selvittäminen sitä erityisestä syystä vaatii. Tutkintavankia ei tällöinkään saa pitää poliisin säilytystilassa neljää viikkoa pitempää aikaa, ellei siihen ole erittäin painavaa syytä. Jos tutkintavanki sijoitetaan poliisiin ylläpitämään säilytystilaan, sijoittamista koskeva asia ja sen perusteet on otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi yhdessä vangitsemisasiain kanssa uudelleen käsittelyn yhteydessä.

Uudella vuoden 2006 lokakuussa voimaan tulleella lainsäädännöllä pyrittiin selkeyttämään tutkintavankien sijoittamista koskevaa sääntelyä ja samalla vähentämään heidän säilyttämistään poliisin tiloissa.

Tutkintavankien päivittäinen määrä poliisin tiloissa on viime vuosina ollut noin 100. Vuonna 2007 tutkintavankeja oli poliisin tiloissa keskimäärin 92 päivittäin. Tutkintavankien määrä on esitetty seuraavassa taulukossa:

Vuosi	Tutkintavangit% poliisin tiloissa		Tutkintavangit% vankiloissa		Yhteensä
1995	57	16,5	289	83,5	346
1996	63	17,4	300	82,6	363
1997	75	20,3	295	79,7	370
1998	87	23,0	292	77,0	379
1999	108	23,4	354	76,6	462
2000	99	20,8	376	79,2	475
2001	114	20,0	457	80,0	571
2002	173	26,6	478	73,4	651
2003	187	27,5	492	72,5	679
2004	97	17,0	473	83,0	570
2005	110	17,5	519	82,5	629
2006	110	19,2	463	80,8	573
2007	92	15,4	506	84,6	598

Taulukosta ilmenee, että sekä poliisin tiloissa säilytettävien tutkintavankien suhteellinen osuus että absoluuttinen määrä ovat laskeneet selvästi vuodesta 2003 vuoteen 2007. Poliisin tiloissa säilytettävien henkilöiden keskimääräistä lukumäärää nostaa se, että tiloissa on säilytetty joitakin vankeja hyvinkin pitkiä aikoja. Nämä tapaukset ovat yleensä törkeistä ja laajoista huumausainerikoksista epäiltyjä, jotka on pidettävä erillään toisistaan. Suurin osa niistä tutkintavangeista, jotka viettävät poliisin tiloissa pitkiä ajanjaksoja, on sijoitettu poliisivankilaan omasta pyynnöstään. Syynä pyyntöön on se, että he pelkäävät jotakin toista tutkintavankia.

Sisäasiainministeriön poliisiosastolla valmistellaan parhaillaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettavaa valtioneuvoston asetusta ja sisäasiainministeriön asetusta sekä poliisihallinnon sisäistä hallinnollista määräystä. Tarkoituksena on, että asetukset ja määräys tulisivat voimaan 1.10.2008 alkaen. Asetusten ja määräyksen voimaantulon yhteydessä on tarkoitus kouluttaa poliisin henkilöstöä.

Sisäasiainministeriön mukaan hallinnollisessa määräyksessä tullaan kiinnittämään erityistä huomioita poliisin tiloissa säilytettävien henkilöiden oikeuksien toteutumiseen sekä siihen, että poliisin hallinnoimissa tiloissa säilytettävien tutkintavankien säilytysajat lyhenisivät merkittävästi. Hallinnollisessa määräyksessä tullaan korostamaan, että poliisi voi esittää tuomioistuimelle tutkintavangin säilyttämisen sijoituspaikaksi poliisin hallinnoimaa tilaa vain, milloin se on välttämätöntä rikoksen selvittämisen turvaamiseksi tai henkilön oman turvallisuuden vuoksi.

Hallinnollisessa määräyksessä tullaan ottamaan huomioon myös poliisivankiloihin kohdistuva valvonta. Valvonnassa tullaan kiinnittämään erityistä huomiota säilytyksessä olevien henkilöiden oikeuksien toteutumiseen ja tutkintavankien säilyttämisen edellytyksiin sekä säilytysaikojen pituuteen poliisin hallinnoimassa tilassa. Tutkintavankien säilytysaikoja poliisin hallinnoimissa tiloissa tullaan entistä tarkemmin seuraamaan myös poliisiasiain tietojärjestelmästä.

Sisäasiainministeriön hallinnonalalla on vireillä laaja hallinnonuudistus. Hallintorakenteen uudistuksen ensimmäinen vaihe on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2009 alkaen. Tällöin toteutetaan poliisin paikallishallintoa koskeva uudistus, jolloin poliisilaitosten koot suurenevät huomattavasti ja niiden määrä vähenee nykyisestä 90 yksiköstä 24 paikallisyksiköön. Käytännössä tämä tarkoittaa myös sitä, että uusissa poliisilaitoksissa poliisivankilatoiminnasta vastaava päällystöön kuuluva poliisimies ei toimi samalla tutkinnanjohtajan tehtävissä, vaan poliisivankiloiden päivittäisjohtamisesta vastaa ylivartija. Tutkintavangin päiväjärjestyksestä vastaisi siten muu henkilö kuin se virkamies, joka vastaa rikoksen esitutkinnasta.

Useissa niistä vankiloista, joissa on tutkintavangeille tarkoitettuja tiloja, on tällä hetkellä yliasutusta, mikä vaikeuttaa tutkintavangeille tarkoitettujen toimintojen järjestämistä. Tilannetta vaikeuttavat lisäksi valtion tuottavuusohjelmasta aiheutuvat henkilösäästövelvoitteet vankiloissa. Näistä syistä poliisin tiloissa säilytettävien tutkintavankien pikainen siirtäminen vankiloihin ei ole tällä hetkellä käytännössä mahdollista. Asian tekee ongelmalliseksi myös se, ettei samassa jutussa syytteessä olevia tutkintavankeja voida kaikissa vankiloissa pitää yhtä tehokkaasti erillään toisistaan kuin poliisin tiloissa. Erityisesti laajoissa huumausainerikoksissa erillään pitämisen tarve on suuri.

Sisäasiainministeriön, oikeusministeriön ja Rikosseuraamusviraston kesken käydyssä neuvottelussa (11.8.2008) sovittiin, että syyskuun aikana perustetaan ministeriöiden ja Rikosseuraamusviraston edustajista koostuva työryhmä, jonka tehtävänä on perusteellisesti selvittää tutkintavankien sijoittamiseen liittyviä kysymyksiä ja pohtia keinoja tutkintavankien määrän vähentämiseksi poliisin säilyttämässä tiloissa. Työryhmän tehtäväksi annettaisiin myös arvioida ne kustannukset, jotka tutkintavankien siirtämisestä vankiloihin aiheutuisi. Työryhmän määräaika tulee todennäköisesti olemaan 1.5.2009.

2. Tiedot toimenpiteistä, joihin on ryhdytty paljusellien käytön lopettamiseksi Helsingin vankilassa.

CPT kysyy kirjeessään myös, miksi Helsingin vankilan Pohjoisen ja Läntisen sellirakennuksen asunto-osastojen peruseräparannukset eivät sisälly vuosien 2011-2015 investointiohjelmaan, vaikka rakennusten asunto-osastoilla on vielä paljusellejä.

On totta, ettei Pohjoisen sellirakennuksen peruseräparannus tämänhetkisen suunnitelman mukaan sisälly uuteenkaan eli vuosien 2011-2015 investointiohjelmaluonnokseen. Tämä johtuu siitä, että on arvioitu, että vankilan muut suljetut vankipaikat riittäisivät tulevaisuudessa, joten näitä osastoja voitaisiin käyttää vankien toimintatiloina.

Vankeinhoitolaitos ja Senaatti-kiinteistöt allekirjoittivat 14.12.2000 puitesopimuksen, jonka liitteenä oli vankiloiden investointiohjelma vuosille 2001-2010. Investointiohjelmassa oli tavoitteena peruseräparantaa muun muassa kaikki sellaiset vankilaosastot, joissa oli käytössä paljusellejä. Poikkeuksena tästä ohjelmassa oli Helsingin vankilan **Läntinen sellirakennus**, jonka peruseräparannus on toteutettu jo vuosina 1989-1993. Peruseräparannuksen yhteydessä ei kyseisen rakennuksen neljässä kerroksessa olevien kahdeksan asunto-osaston selleihin kuitenkaan rakennettu sellikohtaisia wc-tiloja muutoin kuin neljän osaston kahteen selliin. Tämän vuoksi Läntisen selliosaston yhteensä 81 vankipaikasta vain kahdeksaan vankipaikkaan kuuluu sellikohtainen wc-tila. Paljusellejä on kaikkiaan tässä sellirakennuksessa siten 73. Tilannetta helpottaa kuitenkin se, että kaikilla kahdeksalla asunto-osastolla on osastokohtaiset wc-tilat osastojen pesuhuoneiden yhteydessä, mikä tarkoittaa kahta wc-tilaa 7-9 vankia kohden (päiväkäytössä). Yhden 12-paikkaisen osaston ovet ovat auki myös öisin. Kyseisen rakennuksen peruseräparannusta ei sisällytetty vankilan peruseräparannushankkeeseen, koska rakennuksen viimeisin peruseräparannus oli valmistunut vasta vuonna 1993. Rakennuksen asunto-osastoille suunniteltiin sijoitettavaksi opiskelijoita sekä päihde- ja muussa kuntoutuksessa olevia.

Helsingin vankilan **Pohjoisen sellirakennuksen** kolmella kerroksella olevan neljän asunto-osaston peruseräparannus sisältyi alun perin Helsingin vankilan peruseräparannushankkeeseen. Kokonaisrahoituksen riittämättömyyden vuoksi joitakin suunniteltuja investointeja jouduttiin myöhäistämään. Tämä johtui myös Vankeinhoitolaitoksen rakenneuudistuksesta, jonka yhteydessä (vuonna 2006) joidenkin vankiloiden peruseräparannushankkeita jouduttiin priorisoimaan Helsingin vankilan edelle. Tällaisia hankkeita olivat muun muassa Kuopion ja Mikkelin vankilat. Kuopion ja Mikkelin vankiloiden peruseräparauksessa näihin vankiloihin rakennetaan sellikohtaiset wc-tilat.

Tällä hetkellä Pohjoisen sellirakennuksen neljällä osastolla olevasta 78 vankipaikasta 18:lla on sellikohtainen wc-tila eli yhdellä 12 –paikkaisella asunto-osastolla kaikkien sellien yhteydessä on wc-tila. Tämän lisäksi kolmella muulla Pohjoisen sellirakennuksen

osastolla on kullakin kahden sellin yhteydessä wc-tilat. Paljusellejä on siten jäljellä kaikkiaan 60.

Helsingin vankilan Pohjoisen sellirakennuksen asunto-osastot on kunnostettu syksyn 2007 ja kevään 2008 aikana. Kuten edellä on todettu, Pohjoisen selliosaston peruserustus ei voimassa olevan suunnitelman mukaan sisälly uuteenkaan investointiohjelmaan. On arvioitu, että vankilan muut suljetut vankipaikat riittäisivät tulevaisuudessa, joten näitä osastoja voitaisiin käyttää vankien toimintatiloina ja/tai avoimina asunto-osastoina. Täysin avoimien asunto-osastojen perustaminen Helsingin vankilan kaltaiseen suljettuun vankilaan ei ole kuitenkaan ongelmatonta turvallisuussyistä. Myös vankiluvun tuleva kehitys on otettava huomioon. Asiaa koskevat selvitykset ovat vielä kesken, eikä lopullisia päätöksiä asiassa ole tehty. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ei kuitenkaan ole realistista uskoa, että Helsingin vankilan peruskorjaus voitaisiin toteuttaa lähitulevaisuudessa.

3. Yksityiskohtainen toimintasuunnitelma (sisältäen tarkat määräajat ja tarvittavat resurssit), jolla vähennetään huomattavasti turvautumista eristykseen Vanhan Vaasan valtion mielisairaalassa.

CPT on alustavassa raportissaan tuonut esille Vanhan Vaasan sairaalassa eristettävien potilaiden määrän. Raportin mukaan tammikuun 1 päivän ja maaliskuun 12 päivän 2008 välisenä aikana eristyspäätöksiä olisi tehty sairaalassa 85 kertaa ja että eristystä olisi käytetty yli kolmannekseen potilasta vuoden 2007 aikana.

Vanhan Vaasan sairaalasta saadun tiedon mukaan jaksolla 1.1.-31.12.2007 oli eristystapahtumia 76. Koska osa tapahtumista kohdistui useamman kerran samoihin henkilöihin, eristyksessä olleiden potilaiden määrä oli 32. Eristyskertojen määrä vaihtelee potilaskohtaisesti johtuen Vanhan Vaasan sairaalassa hoidettavien potilaiden psyykkisestä terveydentilasta. Sairaalassa hoidetaan oikeuspsykiatristen potilaiden lisäksi myös kunnallisista psykiatrisista sairaaloista siirrettyjä vaarallisia ja vaikeahoitoisia psykiatrisia potilaita.

Sairaalassa pyritään löytämään ratkaisuja eristysten määrän minimoimiseksi. Määrällisiin tavoitteisiin ei ole mahdollista sitoutua ottaen erityisesti huomioon se, että sairaalassa hoidetaan myös muita kuin oikeuspsykiatrisia potilaita.

Osana eristysten vähentämistä koskevaa tavoitetta Vanhan Vaasan sairaalassa on

- 1) käynnistetty eristystapahtumien seurantajärjestelmän kehittäminen. Tarkoituksena on seurata ja arvioida nykyistä tarkemmin eristykseen johtaneita syitä sekä eristyksen toteutumista ja pituutta;
- 2) siirrytty menettelyyn, jossa kaikki yli viikon ajan jatkuneet eristykset käsitellään johtavan lääkärin kierron yhteydessä;
- 3) lisätty eristettyjen potilaiden kanssa käytävälle keskustelulle varattua aikaa, jonka lisäksi potilaille tarjotaan eristyksen ajaksi lukemista, radion kuuntelemista tai muuta vastaavaa ajanvietettä; ja

4) parannettu edellytyksiä kuntouttavien palvelujen lisäämiseen ja monipuolistamiseen. Vanhan Vaasan sairaalan parhaillaan rakennettavana olevaan uudisrakennukseen tulee kuntouttavaa toimintaa palvelevat tilat. Toimintaa varten sairaala palkkaa tarvittavan henkilökunnan tilojen valmistuttua.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden itsemääräämisoikeuden rajoituksia koskevia menettelyjä arvioidaan ja tarvittavat säädösuudistukset käynnistetään vuoden 2009 aikana. Tässä yhteydessä arvioidaan, tulisiko psykiatrisissa yksiköissä noudatettavia menettelyjä muuttaa ja velvoittaa henkilöstö seuraamaan eristetyn potilaan tilaa jatkuvasti.